

ASSESSMENT OF THE POTENTIAL FOR SPORTS TOURISM DEVELOPMENT IN ASSOCIATION WITH ETHNIC MINORITY CULTURES IN THE MOUNTAINOUS REGION OF QUANG TRI PROVINCE

ĐÁNH GIÁ TIỀM NĂNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH THỂ THAO GẮN VỚI VĂN HÓA DÂN TỘC THIỂU SỐ Ở KHU VỰC MIỀN NÚI TỈNH QUẢNG TRỊ

Trần Thủy

Trường Đại học Quảng Bình

ABSTRACT: *This study focuses on assessing the potential for developing sports tourism associated with ethnic minority culture in the mountainous areas of Quang Tri Province in the context of expanded administrative boundaries. Through an analysis of natural conditions, geographical location, transport infrastructure, socio-economic factors, and community cultural space, the findings indicate that the locality possesses significant advantages for developing experiential, ecological, and community-based sports tourism. In particular, the combination of the Truong Son terrain, natural ecosystems, and the cultural identity of ethnic minority groups creates distinctive value for tourism products. The classification of potential into three levels of influence (provincial, national, and international) helps clarify appropriate product development orientations. The study also emphasizes the central role of local communities in cultural preservation and sustainable tourism development.*

Keywords: *Sports tourism, ethnic minority culture, mountainous areas of Quang Tri, experiential tourism, sustainable development.*

TÓM TẮT: *Nghiên cứu tập trung đánh giá tiềm năng phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số tại khu vực miền núi tỉnh Quảng Trị trong bối cảnh mở rộng không gian hành chính. Thông qua phân tích các yếu tố về điều kiện tự nhiên, vị trí địa lý, hạ tầng giao thông, kinh tế - xã hội và không gian văn hóa cộng đồng, kết quả cho thấy địa phương có nhiều lợi thế để phát triển các loại hình du lịch thể thao trải nghiệm, sinh thái và dựa vào cộng đồng. Đặc biệt, sự kết hợp giữa địa hình Trường Sơn, hệ sinh thái tự nhiên và bản sắc văn hóa của các dân tộc thiểu số tạo nên giá trị khác biệt cho sản phẩm du lịch. Việc phân nhóm tiềm năng theo ba mức độ ảnh hưởng (trong tỉnh, trong nước, quốc tế) góp phần làm rõ định hướng phát triển sản phẩm phù hợp. Nghiên cứu đồng thời nhấn mạnh vai trò chủ thể của cộng đồng địa phương trong bảo tồn văn hóa và phát triển du lịch bền vững.*

Từ khóa: *Du lịch thể thao, văn hóa dân tộc thiểu số, miền núi Quảng Trị, du lịch trải nghiệm, phát triển bền vững.*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh du lịch thể giới và Việt Nam đang chuyển mạnh sang các loại hình du lịch trải nghiệm, du lịch thể thao và du lịch gắn với sức khỏe, việc khai thác hiệu

quả các nguồn lực tự nhiên và văn hóa bản địa trở thành yêu cầu cấp thiết đối với nhiều địa phương. Đặc biệt, du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số không chỉ đáp ứng nhu cầu vận động, khám phá của du

khách mà còn góp phần bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống, tạo sinh kế bền vững cho cộng đồng địa phương.

Tỉnh Quảng Trị sau sáp nhập có không gian lãnh thổ rộng lớn, địa hình đa dạng từ núi cao Trường Sơn đến trung du, đồng bằng và ven biển, cùng hệ thống sông suối, rừng núi và hang động phong phú. Khu vực miền núi phía Tây là nơi cư trú lâu đời của nhiều dân tộc thiểu số như Bru - Vân Kiều, Pa Kô, Tà Ôi..., còn lưu giữ nhiều giá trị văn hóa đặc sắc và tri thức bản địa gắn với môi trường tự nhiên. Đây là nền tảng quan trọng để phát triển các loại hình du lịch thể thao trải nghiệm, sinh thái và dựa vào cộng đồng.

Tuy nhiên, việc khai thác du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số tại Quảng Trị hiện nay còn thiếu đánh giá tổng thể, chưa làm rõ mức độ tiềm năng và định hướng phát triển phù hợp. Vì vậy, việc nghiên cứu, đánh giá tiềm năng phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số ở khu vực miền núi tỉnh Quảng Trị có ý nghĩa khoa học và thực tiễn, góp phần làm cơ sở cho công tác quy hoạch, xây dựng sản phẩm và phát triển du lịch bền vững trong thời gian tới.

2. PHƯƠNG PHÁP VÀ PHẠM VI NGHIÊN CỨU

2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu là tiềm năng phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số tại khu vực miền núi tỉnh Quảng Trị. Phạm vi nghiên cứu tập trung tại các địa bàn tiêu biểu như Khe Sanh, Kim Phú, Trường Sơn trong giai đoạn 2025-2026.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu sử dụng tổng hợp các phương pháp: (1) phân tích và tổng hợp tài

liệu nhằm xây dựng cơ sở lý luận; (2) điều tra xã hội học những cán bộ quản lý, doanh nghiệp du lịch và người dân địa phương, chọn mẫu theo phương pháp thuận tiện kết hợp có chủ đích; (3) quan sát thực địa tại các điểm có tiềm năng; (4) tham vấn chuyên gia để hoàn thiện tiêu chí đánh giá. Dữ liệu được xử lý bằng thống kê mô tả kết hợp phân tích định tính.

2.3. Cơ sở xây dựng bảng đánh giá tiềm năng

Bảng đánh giá tiềm năng được xây dựng dựa trên các nhóm tiêu chí: vị trí địa lý, tài nguyên tự nhiên, văn hóa – xã hội và khả năng tổ chức hoạt động thể thao. Các tiêu chí được đánh giá theo thang 3 mức: thấp (trong tỉnh), trung bình (trong nước), cao (quốc tế), dựa trên mức độ thu hút, tính đặc thù và khả năng phát triển sản phẩm du lịch.

3. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

3.1. Khái quát chung về tỉnh Quảng Trị

Theo Nghị quyết số 1680/NQ-UBTVQH15, từ ngày 01/7/2025, tỉnh Quảng Trị mới chính thức hoạt động trên cơ sở sáp nhập toàn bộ diện tích và dân số của hai tỉnh Quảng Bình và Quảng Trị. Đơn vị hành chính mới có diện tích tự nhiên khoảng 12.700 km² (xếp trong nhóm 10 tỉnh lớn nhất Việt Nam) và quy mô dân số xấp xỉ 1,87 triệu người. Tỉnh giữ vị trí chiến lược tại khu vực Bắc Trung Bộ, nằm trên trục giao thông huyết mạch Bắc - Nam và là cửa ngõ ra biển Đông cho hành lang kinh tế Đông - Tây.

Vùng miền núi phía Tây tỉnh Quảng Trị sở hữu tiềm năng lớn về du lịch thể thao với các địa bàn trọng điểm như Khe Sanh, Kim Phú và Trường Sơn. Tại Khe Sanh, các hoạt động mạo hiểm như Zipline thác Tà Đủ kết hợp với du lịch lịch sử (sân bay Tà

Con) tạo nên sức hút đặc biệt. Xã Kim Phú nổi bật với hệ thống hang động Tú Làn và “Làng du lịch tốt nhất thế giới” Tân Hóa, rất thuận lợi để phát triển trekking và đua xe địa hình. Trong khi đó, xã Trường Sơn với hệ sinh thái rừng nguyên sinh và văn hóa bản địa của đồng bào Bru - Vân Kiều, Pa Kô là nền tảng bền vững cho các loại hình thể thao sinh thái và lễ hội cộng đồng.

3.2. Những yếu tố thuận lợi về vị trí địa lý cho việc phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số

3.2.1. Điều kiện tự nhiên và khả năng tổ chức hoạt động thể thao

Địa hình phân tầng rõ rệt từ núi cao, trung du đến đồng bằng và ven biển tạo điều kiện hình thành đa dạng loại hình thể thao du lịch. Khu vực miền núi với rừng nguyên sinh, sông suối và địa hình dốc là nền tảng phát triển các hoạt động thể thao mạo hiểm và trải nghiệm như trekking, leo núi, chạy địa hình, chèo thuyền.

Điểm đáng chú ý không chỉ nằm ở sự đa dạng mà ở khả năng kết nối không gian giữa các vùng địa hình, cho phép xây dựng các tuyến du lịch thể thao liên hoàn (núi - đồng bằng - biển), qua đó nâng cao giá trị trải nghiệm và kéo dài thời gian lưu trú của du khách.

3.2.2. Điều kiện kinh tế - xã hội và khả năng phát triển du lịch thể thao

Điều kiện kinh tế - xã hội của tỉnh Quảng Trị sau sáp nhập tạo nền tảng quan trọng cho phát triển du lịch thể thao, không chỉ ở vai trò hỗ trợ mà còn góp phần hình thành các sản phẩm đặc thù gắn với địa phương.

Trước hết, khu vực nông nghiệp với không gian sản xuất đa dạng và gắn bó với đời sống cộng đồng, đặc biệt tại vùng miền núi, là cơ sở để phát triển các hoạt động du

lịch thể thao trải nghiệm như đi bộ, đạp xe, lao động sản xuất kết hợp vận động. Các sản phẩm này có ưu thế về tính chân thực và khả năng gắn kết với văn hóa bản địa, phù hợp xu hướng du lịch bền vững.

Trong khi đó, sự phát triển của công nghiệp và năng lượng, đặc biệt là năng lượng tái tạo tại khu vực miền núi, góp phần cải thiện hạ tầng và tạo điều kiện tổ chức các sự kiện thể thao quy mô lớn. Tuy nhiên, vai trò của khu vực này đối với du lịch thể thao chủ yếu mang tính hỗ trợ, thông qua đầu tư và nâng cao năng lực phục vụ.

Đáng chú ý, lĩnh vực dịch vụ và du lịch tạo ra mối liên kết trực tiếp với phát triển du lịch thể thao. Việc kết nối các điểm đến tự nhiên như hang động, biển đảo với di sản văn hóa - lịch sử cho phép xây dựng các sản phẩm du lịch thể thao tổng hợp, kết hợp vận động thể chất với trải nghiệm văn hóa.

Bên cạnh đó, hệ thống hạ tầng giao thông và thương mại cửa khẩu giữ vai trò then chốt trong việc mở rộng thị trường khách và tổ chức các sự kiện thể thao liên vùng, quốc gia và quốc tế. Khả năng kết nối thuận lợi giữa miền núi - đồng bằng - ven biển và với các quốc gia lân cận tạo điều kiện hình thành các tuyến du lịch thể thao xuyên vùng, nâng cao tính cạnh tranh của điểm đến.

Như vậy, mối quan hệ giữa điều kiện kinh tế - xã hội với phát triển du lịch thể thao không chỉ thể hiện ở vai trò hỗ trợ hạ tầng mà còn ở khả năng tích hợp với tài nguyên tự nhiên và văn hóa, qua đó góp phần hình thành các sản phẩm du lịch thể thao đa dạng, đặc thù và bền vững.

3.2.3. Con người, văn hóa và nguồn nhân lực

Quảng Trị sở hữu cấu trúc dân cư đa dạng với người Kinh chiếm đa số, cùng các

dân tộc Bru - Vân Kiều, Pa Kô, Tà Ôi, Chứt phân bố chủ yếu ở khu vực miền núi. Bối cảnh lịch sử khắc nghiệt đã hình thành những phẩm chất đặc trưng như sức bền, tính kỷ luật, tinh thần cộng đồng và khả năng thích ứng cao. Đây là những yếu tố “mềm” có giá trị đặc biệt trong phát triển du lịch thể thao, nhất là các loại hình đòi hỏi thể lực, ý chí và sự phối hợp tập thể như trekking, leo núi, thể thao mạo hiểm hay hoạt động trải nghiệm cộng đồng.

Lợi thế dân số vàng (khoảng 60-65% trong độ tuổi lao động) tạo nguồn cung nhân lực dồi dào, song chất lượng lao động du lịch thể thao vẫn chưa đồng đều, đặc biệt ở khu vực miền núi và vùng dân tộc thiểu số. Hệ thống giáo dục - đào tạo và y tế bước đầu đáp ứng nhu cầu cơ bản, nhưng cần định hướng chuyên sâu hơn vào đào tạo kỹ năng nghề du lịch thể thao (hướng dẫn viên địa hình, cứu hộ, tổ chức sự kiện thể thao...). Như vậy, tiềm năng nhân lực chỉ thực sự được phát huy khi gắn với đào tạo chuyên biệt và nhu cầu thị trường.

Bản sắc văn hóa đa dạng với các di sản và lễ hội truyền thống không chỉ là tài nguyên du lịch mà còn là nền tảng để phát triển các sản phẩm du lịch thể thao mang tính trải nghiệm văn hóa. Sự gắn kết giữa con người - văn hóa - nguồn nhân lực vì thế trở thành trục phát triển cốt lõi, trong đó cộng đồng địa phương vừa là chủ thể bảo tồn văn hóa, vừa là lực lượng trực tiếp tham gia và hưởng lợi từ du lịch thể thao bền vững.

3.3. Đánh giá tiềm năng của khu vực miền núi Quảng Trị cho việc phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số

Khái niệm về Du lịch thể thao: Du lịch thể thao (Sports tourism) là loại hình du lịch mà trong đó khách du lịch đến để tham gia

hoặc xem các hoạt động liên quan đến thể thao (Theo ib.teiher.gr). Du lịch thể thao kết hợp niềm đam mê thể thao với mong muốn trải nghiệm những trải nghiệm hay điểm đến mới. Trong du lịch thể thao, nhu cầu, sở thích của khách gắn với các môn thể thao. Joy Standeven và Paul Dehnop (1999) đưa ra khái niệm: “Du lịch thể thao là tất cả các hình thức hoạt động chủ động và bị động trong thể thao, tham gia một cách tự nhiên hay có tổ chức cho hoạt động phi thương mại hay các nguyên nhân kinh doanh thương mại với hình thức du lịch xa nhà, xa khu vực làm việc”. Theo Tổ chức Du lịch thế giới (UNWTO), du lịch thể thao là một trong những mảng phát triển nhanh nhất trong ngành du lịch, ước tính có trị giá khoảng 800 tỷ USD trên toàn cầu.

3.3.1. Tiềm năng từ địa hình - không gian lãnh thổ cho phát triển du lịch thể thao trải nghiệm

Quảng Trị với cấu trúc địa hình đa tầng đặc trưng của khu vực Bắc Trung Bộ, thể hiện sự phân hóa rõ nét từ dãy Trường Sơn, vùng cao nguyên - trung du đến đồng bằng ven biển. Sự đa dạng về địa hình không chỉ là lợi thế tự nhiên nổi bật mà còn tạo nền tảng thuận lợi cho việc hình thành và phát triển các hệ sản phẩm du lịch thể thao trải nghiệm theo tuyến, theo không gian sinh thái và theo cấp độ vận động. Nhờ đó, địa phương có thể tổ chức đa dạng các hoạt động thể thao ngoài trời, từ vận động nhẹ đến các loại hình thể thao mạo hiểm, góp phần mở rộng phân khúc thị trường, kéo dài thời gian lưu trú và giảm tính mùa vụ của du lịch.

Khu vực miền núi phía Tây, nơi tập trung sinh sống của đồng bào các dân tộc thiểu số, sở hữu địa hình rừng núi, sông suối, thung lũng cùng hệ sinh thái còn

tương đối nguyên sơ. Đây là không gian thuận lợi để phát triển du lịch thể thao gắn với khám phá thiên nhiên và trải nghiệm văn hóa bản địa. Các loại hình như Trekking xuyên rừng, leo núi, đạp xe địa hình, chạy địa hình (Trail Running), chèo thuyền trên sông suối và các trò chơi vận động dân gian truyền thống có thể được tổ chức phù hợp với điều kiện tự nhiên và tri thức bản địa, tạo nên lợi thế khác biệt so với các khu du lịch đại chúng.

Việc khai thác du lịch thể thao trải nghiệm tại khu vực này cần được định hướng theo mô hình quy mô vừa và nhỏ, dựa vào cộng đồng, chú trọng kiểm soát tác động môi trường và bảo tồn không gian sinh thái - văn hóa truyền thống. Thông qua đó, đồng bào dân tộc thiểu số không chỉ là đối tượng thụ hưởng mà còn trở thành chủ thể trực tiếp tham gia tổ chức, hướng dẫn và cung cấp dịch vụ du lịch thể thao, góp phần tạo sinh kế bền vững, nâng cao thể chất, kỹ năng sống và chất lượng cuộc sống.

3.3.2. Tiềm năng từ hệ thống mặt nước cho du lịch thể thao sinh thái và cộng đồng

Mạng lưới sông ngòi, khe suối bắt nguồn từ dãy Trường Sơn, chảy qua các bản làng vùng cao, cùng với hệ thống hồ chứa và vùng cửa sông - ven biển đã tạo nên một không gian mặt nước liên hoàn, là nền tảng thuận lợi để phát triển các loại hình du lịch thể thao nước theo hướng sinh thái, trải nghiệm và dựa vào cộng đồng, thay cho các mô hình khai thác đại trà, thâm dụng tài nguyên.

Ở Quảng Trị có nhiều điều kiện để hình thành những sản phẩm du lịch thể thao nước mang tính đặc thù. Địa hình tự nhiên, chế độ dòng chảy theo mùa và cảnh quan hoang sơ của các dòng sông, khe suối vùng

dân tộc thiểu số cho phép tổ chức các hoạt động thể thao nước nhẹ và bán mạo hiểm như chèo thuyền, vượt suối, bơi sinh thái, kết hợp trải nghiệm sinh hoạt văn hóa, lao động sản xuất và tri thức bản địa của cộng đồng cư dân ven sông, ven suối. Đây là cơ sở quan trọng để xây dựng các sản phẩm du lịch thể thao gắn với giáo dục kỹ năng sống, rèn luyện thể chất và nâng cao ý thức bảo tồn tài nguyên nước.

Bên cạnh đó, hệ thống hồ chứa và không gian cửa sông - ven biển mở ra khả năng tổ chức các hoạt động thể thao nước mang tính cộng đồng, các lễ hội thể thao truyền thống và sự kiện du lịch theo mùa gắn với văn hóa bản địa. Việc lồng ghép các hoạt động thể thao nước với lễ hội và sinh hoạt cộng đồng không chỉ làm phong phú sản phẩm du lịch mà còn góp phần phục hồi, gìn giữ các giá trị văn hóa truyền thống, đồng thời tăng cường sự tham gia của người dân địa phương trong chuỗi giá trị du lịch.

3.3.3. Tiềm năng văn hóa - cộng đồng dân tộc thiểu số như động lực cốt lõi của du lịch thể thao

Tiềm năng phát triển du lịch thể thao của tỉnh Quảng Trị được nâng đỡ mạnh mẽ bởi không gian văn hóa sống động của các cộng đồng dân tộc thiểu số cư trú lâu đời dọc dãy Trường Sơn. Đặc điểm sinh hoạt, lao động sản xuất và hệ thống lễ nghi truyền thống của các tộc người như Bru - Vân Kiều, Pa Kô, Tà Ôi, Chứt có mối gắn kết chặt chẽ với các hoạt động vận động thể chất trong môi trường tự nhiên, từ lao động nương rẫy, đi rừng đến các hình thức vui chơi, lễ hội cộng đồng. Đây là cơ sở quan trọng để chuyển hóa các giá trị văn hóa - vận động này thành những trải nghiệm du lịch thể thao mang tính bản địa, giàu chiều sâu và khác biệt.

Lợi thế nổi bật của không gian văn hóa dân tộc thiểu số ở Quảng Trị là khả năng phát triển các sản phẩm du lịch thể thao dựa trên sự tham gia thực chất của cộng đồng, thay vì tiếp cận theo hướng “trình diễn văn hóa”. Du khách không chỉ quan sát mà trực tiếp tham gia vào các hoạt động vận động gắn với đời sống thường nhật và lễ hội truyền thống, qua đó trải nghiệm đồng thời cả khía cạnh thể chất và giá trị tinh thần của văn hóa bản địa. Cách tiếp cận này phù hợp với xu hướng du lịch trải nghiệm, du lịch sức khỏe và du lịch có trách nhiệm, đồng thời góp phần nâng cao chất lượng và tính bền vững của sản phẩm du lịch thể thao.

Bên cạnh đó, kho tàng lễ hội, trò chơi dân gian và di sản văn hóa phi vật thể phong phú của vùng Bắc Trung Bộ là nguồn lực mềm quan trọng để sáng tạo các sản phẩm du lịch thể thao đặc thù, có khả năng tổ chức linh hoạt theo mùa và theo quy mô cộng đồng. Việc lồng ghép các trò chơi dân gian, nghi lễ truyền thống và hình thức vận động

tập thể vào chương trình du lịch thể thao không chỉ làm phong phú trải nghiệm của du khách mà còn góp phần phục hồi và bảo tồn các giá trị văn hóa đang có nguy cơ mai một. Khi cộng đồng dân tộc thiểu số được trao vai trò chủ thể trong tổ chức, quản lý và hưởng lợi từ du lịch thể thao, loại hình du lịch này không chỉ tạo ra giá trị kinh tế mà còn góp phần củng cố bản sắc văn hóa, tăng cường gắn kết xã hội và nâng cao năng lực tự phát triển của cộng đồng. Sự kết hợp hài hòa giữa vận động thể chất, không gian văn hóa và sinh kế cộng đồng chính là nền tảng quan trọng để du lịch thể thao tỉnh Quảng Trị phát triển theo hướng bền vững, dài hạn và có chiều sâu.

3.3.4. Đánh giá chung về tiềm năng cho việc phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số

Dưới đây là bảng tổng hợp và đánh giá mức độ ý nghĩa của các yếu tố tiềm năng đối với việc phát triển du lịch sinh thái gắn với văn hóa dân tộc thiểu số trên địa bàn tỉnh.

Bảng 1. Đánh giá chung về tiềm năng phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số

TT	Đặc điểm về tiềm năng	Ý nghĩa đối với phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số	Mức độ ý nghĩa ¹		
			1	2	3
1	Vị trí nằm ở trung điểm trục Bắc - Nam	Đễ tiếp cận hai trung tâm cung ứng khách lớn là Hà Nội và TP. Hồ Chí Minh		x	
2	Nằm trên các trục giao thông quốc gia (QL1A, đường sắt Thống Nhất, cao tốc Bắc - Nam)	Thuận lợi tổ chức các giải thể thao quy mô quốc gia, hành trình xuyên Việt		x	
3	Nằm trên Hành lang kinh tế Đông - Tây, kết nối Lào - Thái Lan	Có khả năng tổ chức các sự kiện, giải thể thao quốc tế và khu vực			x

¹ Mức độ ý nghĩa đối với phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số: 1 - Thấp (phạm vi ảnh hưởng trong tỉnh), 2 - Trung bình (phạm vi ảnh hưởng trong nước), 3 - Cao (phạm vi ảnh hưởng quốc tế).

4	Không gian lãnh thổ hẹp ngang, kết nối nhanh từ núi - đồng bằng - biển	Dễ hình thành các tuyến du lịch thể thao liên vùng, đa dạng trải nghiệm			x
5	Dãy Trường Sơn và vùng núi cao phía Tây (Hương Hóa, Đakrông, Kim Phú, Trường Sơn...)	Phát triển du lịch thể thao mạo hiểm, trekking, leo núi, chạy địa hình			x
6	Cao nguyên Khe Sanh và các thung lũng miền núi có cảnh quan rộng mở thể thao cộng đồng	Tổ chức hoạt động thể thao trải nghiệm, cắm trại, lễ hội	x		
7	Các cung đường đèo, đường mòn Trường Sơn, đường Hồ Chí Minh	Tổ chức giải chạy địa hình, đua xe đạp địa hình, tour thể thao xuyên rừng	x		
8	Hệ thống hang động karst hùng vĩ ở xã Kim Phú kết hợp lưu trú tại bản người Pru-Vân Kiều	Phát triển các môn thể thao khám phá, thám hiểm hang động đẳng cấp quốc tế			x
9	Không gian đồi gò, rừng sản xuất và rừng tự nhiên trung du các cung đường rừng nguyên sinh dãy Trường Sơn (xã Trường Sơn, Kim Phú)	Phát triển du lịch thể thao sinh thái, vận động ngoài trời gắn cộng đồng, tổ chức Trekking xuyên rừng, đi bộ leo núi theo dấu chân đường mòn dân tộc.	x		

Căn cứ kết quả phân tích ở bảng 1 cho thấy, tiềm năng phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số có thể được tổng hợp theo ba mức độ ý nghĩa. Ở mức độ phạm vi ảnh hưởng trong tỉnh gồm 07 yếu tố, các tiềm năng chủ yếu phục vụ du lịch thể thao cộng đồng và thể thao giải trí quy mô nhỏ, gắn với không gian sinh hoạt, lễ hội truyền thống và điều kiện tự nhiên tại chỗ của đồng bào dân tộc thiểu số, có ý nghĩa quan trọng trong bảo tồn bản sắc văn hóa và tạo sinh kế bền vững cho cộng đồng. Mức độ phạm vi ảnh hưởng trong nước gồm 03 yếu tố gắn với lợi thế về vị trí trung điểm Bắc - Nam và hệ thống giao thông quốc gia, cho phép tổ chức các hoạt động và sản phẩm du lịch thể thao liên vùng, thu hút thị trường khách nội địa, đóng vai trò kết

nối và mở rộng quy mô phát triển. Mức độ phạm vi ảnh hưởng quốc tế gồm 04 yếu tố, thể hiện ở các lợi thế nổi trội về liên kết khu vực và điều kiện tự nhiên đặc thù như hành lang kinh tế Đông - Tây, dãy Trường Sơn, vùng núi cao và hệ thống hang động Karst độc đáo, tạo nền tảng để phát triển các loại hình du lịch thể thao mạo hiểm, khám phá gắn với không gian văn hóa dân tộc thiểu số, góp phần hình thành sản phẩm đặc thù và nâng cao vị thế điểm đến trong bối cảnh hội nhập quốc tế.

3.4. Thảo luận và đề xuất giải pháp

3.4.1. Thảo luận kết quả nghiên cứu

Kết quả nghiên cứu cho thấy tiềm năng phát triển du lịch thể thao tại khu vực miền núi tỉnh Quảng Trị có sự tương đồng với xu hướng phát triển du lịch thể thao trên thế

giới và trong nước, đặc biệt là mô hình du lịch thể thao trải nghiệm, sinh thái và dựa vào cộng đồng. Các nghiên cứu trước đây đều khẳng định vai trò của tài nguyên tự nhiên và văn hóa bản địa trong việc hình thành sản phẩm du lịch thể thao đặc thù. Kết quả của nghiên cứu này tiếp tục làm rõ rằng, tại Quảng Trị, mối quan hệ giữa địa hình Trường Sơn, hệ thống sông suối và không gian văn hóa dân tộc thiểu số tạo nên lợi thế cạnh tranh khác biệt so với nhiều địa phương khác.

- *So sánh quốc tế*: so với các mô hình tại vùng núi Bắc Thái Lan hay Nepal, du lịch thể thao tại Quảng Trị có lợi thế đặc thù về tính liên hoàn trong không gian lãnh thổ hẹp ngang (núi - biển). Sự xuất hiện của hệ thống hang động Karst đẳng cấp quốc tế tại Kim Phú tương đồng với mô hình du lịch mạo hiểm bền vững mà UNWTO đang thúc đẩy.

- *So sánh trong nước*: nghiên cứu này đi sâu hơn các công trình trước đây về địa chí hay thống kê đơn thuần bằng cách xác lập mối liên hệ trực tiếp giữa kỹ năng vận động truyền thống của người Bru - Vân Kiều, Pa Kô với các loại hình thể thao hiện đại như Trail Running hay Trekking. Kết quả phân tầng tiềm năng (3 mức độ) giúp địa phương tránh được tư duy phát triển dàn trải, vốn là hạn chế chung của nhiều địa phương vùng Trung Bộ hiện nay.

Ý nghĩa quan trọng của kết quả nghiên cứu là cung cấp cơ sở khoa học để định hướng phát triển du lịch thể thao theo hướng bền vững, trong đó cộng đồng dân tộc thiểu số giữ vai trò trung tâm, vừa là chủ thể tham gia vừa là đối tượng thụ hưởng.

- *Về mặt quy hoạch*: xác định khu vực miền núi phía Tây không chỉ là “vành đai xanh” mà còn là động lực kinh tế mới thông

qua loại hình du lịch có giá trị gia tăng cao.

- *Về mặt xã hội*: việc khẳng định vai trò chủ thể của cộng đồng dân tộc thiểu số giúp định hình lại chính sách hỗ trợ sinh kế, chuyển từ hỗ trợ trực tiếp sang tạo cơ chế cho người dân tham gia vào chuỗi cung ứng dịch vụ thể thao

3.4.2. Định hướng và giải pháp phát triển

(1) *Định hướng phát triển không gian và sản phẩm du lịch thể thao*: cần tổ chức không gian phát triển theo trục liên kết đặc thù của tỉnh Quảng Trị, trong đó khu vực miền núi phía Tây với các địa bàn trọng điểm như xã Khe Sanh, xã Kim Phú và xã Trường Sơn giữ vai trò trung tâm phát triển du lịch thể thao trải nghiệm và mạo hiểm.

Cụ thể, xã Khe Sanh có lợi thế về địa hình cao nguyên, cảnh quan mở và di tích lịch sử, phù hợp phát triển các hoạt động chạy địa hình, đạp xe địa hình và thể thao kết hợp du lịch lịch sử. Xã Kim Phú nổi bật với hệ thống hang động và không gian karst, thích hợp cho các loại hình thể thao khám phá, trekking và du lịch mạo hiểm chuyên sâu. Trong khi đó, xã Trường Sơn với hệ sinh thái rừng nguyên sinh và không gian văn hóa dân tộc thiểu số là nền tảng phát triển du lịch thể thao sinh thái, trải nghiệm cộng đồng. Định hướng này cho phép hình thành các tuyến du lịch thể thao liên hoàn “núi - sinh thái - văn hóa”, góp phần đa dạng hóa sản phẩm và kéo dài thời gian lưu trú của du khách.

(2) *Phát triển du lịch thể thao dựa vào cộng đồng dân tộc thiểu số*: tại các địa bàn như xã Trường Sơn và xã Kim Phú - nơi tập trung đông đồng bào Bru - Vân Kiều, Pa Kô - cần phát triển mô hình du lịch thể thao dựa vào cộng đồng. Người dân địa phương có thể trực tiếp tham gia tổ chức các hoạt động như hướng dẫn trekking rừng, chèo thuyền

suối, tổ chức trò chơi dân gian và các hoạt động vận động trong lễ hội truyền thống.

Tại xã Khe Sanh, có thể phát triển mô hình kết hợp giữa du lịch thể thao và du lịch lịch sử - văn hóa, trong đó cộng đồng địa phương tham gia cung cấp dịch vụ hỗ trợ, hướng dẫn và trải nghiệm. Cách tiếp cận này giúp chuyển vai trò của người dân từ tham gia thụ động sang chủ thể cung ứng dịch vụ, góp phần tạo sinh kế bền vững và bảo tồn bản sắc văn hóa.

(3) *Hoàn thiện hạ tầng và điều kiện tổ chức hoạt động thể thao*: ưu tiên đầu tư hạ tầng giao thông kết nối trực tiếp các điểm du lịch thể thao tại xã Khe Sanh, xã Kim Phú và xã Trường Sơn thông qua các tuyến như Quốc lộ 9 và Đường Hồ Chí Minh. Đồng thời, cần xây dựng các điểm dừng chân, trạm cứu hộ, hệ thống biển chỉ dẫn và tiêu chuẩn an toàn tại các khu vực tổ chức hoạt động mạo hiểm như rừng, suối, hang động (đặc biệt tại Kim Phú và Trường Sơn). Đây là yếu tố then chốt để đảm bảo an toàn, nâng cao chất lượng dịch vụ và thu hút phân khúc khách có mức chi tiêu cao.

(4) *Tăng cường liên kết vùng và xúc tiến quảng bá*: phát huy lợi thế của Hành lang kinh tế Đông - Tây thông qua các cửa khẩu như Lao Bảo để thu hút khách quốc tế. Đồng thời, cần xây dựng các sản phẩm liên kết giữa các điểm đến như xã Khe Sanh - xã Kim Phú - xã Trường Sơn nhằm hình thành chuỗi trải nghiệm liên tục giữa thể thao mạo hiểm, sinh thái và văn hóa.

Bên cạnh đó, tăng cường liên kết với các điểm đến lân cận như Phong Nha - Kẻ Bàng để phát triển các tour du lịch thể thao liên vùng (hang động - trekking - văn hóa dân tộc), qua đó nâng cao sức cạnh tranh của điểm đến.

(5) *Nâng cao chất lượng nguồn nhân*

lực địa phương: tập trung đào tạo nguồn nhân lực tại chỗ ở các địa bàn như xã Trường Sơn, xã Kim Phú và xã Khe Sanh theo hướng chuyên nghiệp hóa, bao gồm kỹ năng tổ chức hoạt động thể thao ngoài trời, sơ cứu, hướng dẫn du lịch và giao tiếp với du khách.

Đồng thời, cần tăng cường liên kết với các cơ sở đào tạo như Trường Đại học Quảng Bình để xây dựng các chương trình đào tạo ngắn hạn, phù hợp với đặc thù du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số, góp phần nâng cao chất lượng dịch vụ và tính bền vững của hoạt động du lịch.

4. KẾT LUẬN

Nghiên cứu khẳng định khu vực miền núi tỉnh Quảng Trị hội tụ đầy đủ các điều kiện chiến lược để phát triển du lịch thể thao gắn với văn hóa dân tộc thiểu số. Sức hấp dẫn của điểm đến được tạo nên bởi sự giao thoa giữa địa hình Trường Sơn hùng vĩ, hệ thống hang động Karst đẳng cấp và kho tàng di sản văn hóa phi vật thể đặc sắc của đồng bào Bru-Vân Kiều, Pa Kô.

Kết quả đánh giá tiềm năng theo ba mức độ ảnh hưởng (tỉnh, quốc gia, quốc tế) đã cung cấp cái nhìn hệ thống, giúp xác lập lộ trình phát triển sản phẩm phù hợp: từ các hoạt động thể thao cộng đồng, lễ hội bản làng đến những sản phẩm thám hiểm mạo hiểm có sức cạnh tranh toàn cầu. Đặc biệt, nghiên cứu nhấn mạnh việc phát huy vai trò chủ thể của người dân địa phương không chỉ là giải pháp tạo sinh kế bền vững mà còn là cốt lõi để bảo tồn bản sắc văn hóa.

Đây là cơ sở khoa học quan trọng giúp các nhà quản lý hoạch định chính sách, đầu tư hạ tầng và liên kết vùng, nhằm biến tiềm năng thành động lực tăng trưởng kinh tế - xã hội mạnh mẽ cho vùng cao Quảng Trị trong bối cảnh mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt:

- [1] Nguyễn Bình (2022), *Địa chí Quảng Trị*. Huế: Nhà xuất bản Thuận Hóa.
- [2] Nguyễn Đức Lý, Ngô Hải Dương, & Nguyễn Đại (2013), *Khí hậu và thủy văn Quảng Bình*, Hà Nội: Nhà xuất bản Khoa học và Kỹ thuật.
- [3] Ủy ban Thường vụ Quốc hội (2025), *Nghị quyết số 1680/NQ-UBTVQH15 về việc sắp xếp các đơn vị hành chính cấp xã của tỉnh Quảng Trị*, Hà Nội.
- [4] Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch (2017), *Hồ sơ Nghệ thuật Bài Chòi Trung Bộ Việt Nam trình UNESCO*, Hà Nội: Nhà xuất bản Văn hóa Dân tộc.
- [5] Phạm Trọng Lê Nghĩa (2009), *Tổng quan du lịch*, Bà Rịa - Vũng Tàu: Trường Cao đẳng nghề Du lịch Vũng Tàu.

Tiếng Anh:

- [6] World Tourism Organization (2019),

Global report on sport tourism, Madrid: UNWTO.

- [7] Higham, J., & Hinch, T. (2009), *Sport and tourism: Globalization, mobility and identity*, Oxford: Butterworth-Heinemann.
- [8] Weed, M., & Bull, C. (2004), *Sports tourism: Participants, policy and providers*, Oxford: Elsevier.
- [9] Standeven, J., & De Knop, P. (1999). *Sport tourism*, Champaign, IL: Human Kinetics.
- [10] Sports Management Degrees (2023), *What is sports tourism?* Truy cập từ: <https://www.sports-management-degrees.com/faq/what-is-sports-tourism/>
- [11] UNESCO (2017), *Art of Bài Chòi in Central Viet Nam inscribed on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity*.

Lời cảm ơn: Bài báo là sản phẩm của đề tài khoa học công nghệ cấp cơ sở Trường Đại học Quảng Bình, mã số CS.03.2026.

Liên hệ:

TS. Trần Thủy

Khoa Giáo dục thể chất - Quốc phòng, Trường Đại học Quảng Bình
Địa chỉ: 18 Nguyễn Văn Linh, phường Đồng Thuận, tỉnh Quảng Trị
Email: thuyhoangsonqbuni@gmail.com

Ngày nhận bài: 5/02/2026

Ngày gửi phản biện: 28/3/2026

Ngày duyệt đăng: 15/8/2026